

LEKTORZY

szużba, formacja, modlitwa...

Słownik liturgiczny

Akolita	posługa udzielana alumnom seminariów duchownych. Potocznie jest to ministrant niosący świece w czasie procesji.
Akolitka	świeca niesiona przez ministranta obok krzyża w czasie uroczystych liturgii (na czele procesji) lub podczas czytania Ewangelii.
Alba	długa, biała szata (łac. albus = biały), sięgająca do kostek z długimi rękawami. Nazwa pochodzi od jej białego koloru, symbolizuje łaskę chrztu św.
Ambona	miejsce głoszenia i czytania Słowa Bożego.
Ampułki	naczynia na wino i wodę używane w czasie Mszy świętej.
Błogoślawieństwo	życzenie uzyskania specjalnej przychylności Bożej dla jednostki, wspólnoty lub rzeczy przez odpowiednie słowa i towarzyszące im gesty sakralne.
Celebrans	przewodniczy czynnościom liturgicznym na mocy władzy udzielonych święceń.
Ceremoniarz	to osoba odpowiedzialna za przygotowanie i przebieg liturgii, zwłaszcza, gdy jest ona sprawowana bardzo uroczyście, kieruje wykonywaniem czynności przy sprawowaniu liturgii.
Ceroferariusz	obok ministrantów światła, którzy niosą w procesji „akolitki” istnieje druga służba ceroferariuszy. Niosą oni krótkie świece osadzone na drzewcu. Mogą to być także pochodnie.
Chleb ofiamy	(zob. hostia).
Chrzcielnica	miejsce przechowywania wody chrzcielnej.
Cingulum	pasek służący przepasaniu alby.
Cyborium	(łac. cibo = żywie; ciborium = puchar), zwane potocznie puszką, służy do przechowywania komunikantów poza Mszą św., zazwyczaj ma kształt kielichowaty, jest jednak większe od kielicha mszalnego.
Dary ofiame	rzeczy i akty wewnętrzne, które człowiek składa Bogu w czasie Mszy św. Przede wszystkim są to dary chleba i wina, które oznaczają wszelką ofiarę człowieka.
Dzwonki ołtarzowe	pojawiły się w liturgii w wieku XIII, zwracają uwagę wiernym na zmianę postawy liturgicznej, zwołują lud i wielbią swym dźwiękiem Boga.
Eucharystia	jest to uczta ofiama Jezusa Chrystusa, która z Jego woli powtarzana jest codziennie przez chrześcijan na Jego „pamiętkę”.

Ewangelia	Obok chrztu jest podstawowym sakramentem w życiu Kościoła. w niej znajdujemy Wesołą Nowinę Jezusa Chrystusa. Jest to najważniejsza Księga chrześcijan.
Herezja	(łac. haeresis = branie dla siebie) uznane przez Kościół za sprzeczne poglądy religijne głoszone przez pojedyncze osoby lub grupy społeczne. W Kościele Katolickim herezje były zwalczane przez inkwizycję (kary), a ich głoszenie groziło sankcjami np. ekskomuniką.
Homilia	słowo kapłana skierowane do wiemych wyjaśniające usłyszane czytania biblijne.
Hostia	postać eucharystyczna Ciała Pańskiego, ma postać białych hostii wypiekanych z ziarna pszenicy i wody.
Hymn	uroczysta pieśń śpiewana na cześć Boga lub świętych.
Jasełka	nazwa ta pochodzi od staropolskiego słowa „jaseła”, a są to przedstawienia teatralne, których treść stanowią wydarzenia związane z Bożym Narodzeniem. Początek jasełek dał św. Franciszek z Asyżu, który po powrocie z Ziemi Świętej, chcąc przybliżyć swoim braciom i mieszkańcom miasta atmosferę Betlejem, w jednej z grot w pobliżu Greccio w 1223 r. w noc Bożego Narodzenia ustawił żłóbek z sianem, w nim złożył prawdziwe dziecko, a wokół zgromadził owce, ośła i wołuzwierzęta towarzyszące przyjsciu na świat Jezusa.
Kadzielnica	(zob. trybularz).
Kantor	wykonuje śpiewy podczas liturgii, psalmy, pieśni. Prowadzi wspólny śpiew.
Kielich mszalny	należy do najgodniejszych naczyń liturgicznych, używany do Mszy świętej, w nim spoczywa postać eucharystyczna Krwi Pańskiej.
Kolędy	są to pieśni śpiewane w okresie Bożego Narodzenia, wiążące się tematycznie z narodzeniem Jezusa Chrystusa. Nazwa „kolęda” pochodzi od łacińskiego słowa „calendae” pierwsze dni miesiąca. Chrześcijanie zwyczaj ten wiązali ze świętami Bożego Narodzenia, a Rzymianie składali sobie podarunki i życzenia. Zwyczaj ten rozpowszechnił się także w krajach słowiańskich jako „chodzenie po kolędzie”. Śpiewane w tym okresie pieśni przyjęły nazwę „kolęd”. Pierwsze kolędy pojawiły się w XII wieku na terenie Francji. Pierwsze polskie kolędy miały charakter pieśni ludowych, a pojawiły się w XV wieku. Z tego okresu zachowało się 10 kolęd, niestety dziś już nie śpiewanych.
Komża	jest skróconą alba o szerokich rękawach, winna oznaczać czystość duszy.
Korporał	(łac. corpus = ciało) lniany lub płócienny, rozkłada się go na ołtarzu przykrytym białym obrusem.
Krzyż ołtarzowy	zwany też procesyjnym, niesiony na początku procesji w drodze do Ołtarza i stawiany w jego pobliżu.
Kustodia	jest to mała puszka, w niej przechowuje się Najświętszą Hostię przeznaczoną do monstrancji.
Lekcjonarz	księga zawierająca fragmenty Pisma Świętego (czytania, psalmy responsoryjne, aklamacje i ewangelie) odczytywane podczas Liturgii Słowa we Mszy św.
Lektor	posługa udzielana alumnom seminariów duchownych. W zgromadzeniu liturgicznym czyta Słowo Boże i inne teksty w czasie liturgii i nabożeństw.

Łódka	naczynie należące do kadzielnicy (trybularza), zawierające ziarenka kadzidła.
Ministrant	(łac. ministrare = służyć) pomocnik przy sprawowaniu Mszy świętej i innych nabożeństw liturgicznych.
Mitra	jest uroczystym nakryciem głowy biskupa. Składa się ona z dwóch trójkątów połączonych opaską, dwiema wiszącymi z tyłu taśmami. W liturgii, w dzisiejszej formie, używana jest od XII w.. Wykonana z kosztownych materiałów, haftowana srebrem i złotem lub wysadzana szlachetnymi kamieniami. Modlitwa odmawiana podczas wkładania mitry nazywa ją hełmem zbawienia. Zaś symbolika średniowieczna w dwóch jej rogach dopatrywała się symbolu obu Testamentów: Starego i Nowego.
Monstrancja	(łac. monstrare = pokazywać) naczynie liturgiczne służące do ukazywania Ciała Pana Jezusa wiernym, głównie w celu adoracji. Formy monstrancji zaczerpnięto od form relikwiarzy. Pierwsze monstrancje powstały w średniowieczu, gdy w 1264 roku ustanowiono święto Bożego Ciała. Ich kształty przypominają wieżyczki lub gotyckie kościoły, ale najczęściej mają kształt słońca otoczonego promieniami, krzyża bądź serca. Te typy monstrancji pochodzą z baroku i one występują obecnie w naszych kościołach. Najstarsza polska monstrancja została ufundowana przez Władysława Jagiełłę jest przechowywana w Poznaniu w kościele Bożego Ciała.
Mszał rzymski	księga dla celebransa, zawierająca modlitwy mszalne na wszystkie dni roku liturgicznego.
Nawa	(łac. navis = okręt) nawiązuje do łodzi św. Piotra, stanowiącej obraz całego Kościoła ludu Bożego. Apostołowie, a dziś papież i biskupi wiodą Go po wzburzonych wodach świata do niebieskiej ojczyzny. Nawa to środkowa część kościoła łącząca przedsionek z prezbiterium. W zasadzie jest przeznaczona dla wiernych. Ilość naw w kościołach jest różna: są jedno, dwu, trzy, pięć- i siedmionawowe. Nawy oddzielone są od siebie przynajmniej optycznie kolumnadą, czyli szeregiem kolumn posiadających w zależności od stylu architektonicznego własne, nawowe sklepienia.
Ołtarz	stół na którym składa się Najświętszą Ofiarę, czyli Mszę świętą i przy którym rozdziela się Ciało Pańskie.
Oracja	uroczysta modlitwa odmawiana przez kapłana w imieniu wiernych.
Ornat	wierzchnia szata celebransa.
Paliusz	jest to biała taśma wełniana, szeroka około siedem centymetrów. Ma ona kształt naszyjnika o dwóch dodanych końcach, z których jeden opada na piersi, a drugi na plecy. Paliusz zdobi sześć czarnych krzyżyków. Od V w. nosili go papieże, a od XIII w. arcybiskupi metropolici. Wręcza im go papież. Paliusz jest znakiem bardziej rozległej władzy duchowej arcybiskupa metropolity. Jest też napomnieniem dla niego, aby przekazanej władzy używał na wzór Chrystusa dobrego pasterza.
Palka	(łac. palla = zasłona) niewielki kawałek płótna lnianego, usztywniony, służy do nakrywania kielicha mszalnego.
Papież	jest najwyższym zwierzchnikiem i głową Kościoła Katolickiego, biskupem Rzymu. Według nauki katolickiej Chrystus powierzył

pasterzowanie Kościoła Apostołom, a wśród nich wyróżnił Szymona, którego nazwał Piotrem, czyli Opoką, stanowiącą fundament Kościoła i jego jedność. Św. Piotr umarł jako biskup Rzymu, dlatego biskupi Rzymu są jego następcami. Papież sprawuje najwyższą władzę w Kościele, a przysługujące mu uprawnienia składają się na tzw. prymat papieski. Wybierany jest przez kardynałów zebranych na Konklawe. Obrany Papież przybiera sobie nowe imię. Jan Paweł II jest 264 papieżem w historii Kościoła.

Paschał	gruba świeca z wyrytym krzyżem i pięcioma czerwonymi granami. Oznaczająca Chrystusa Zmartwychwstałego.
Pasek	(zob. cingulum). ozdobna laska używana przez biskupa jako symbol posługi pasterskiej otrzymanej od Chrystusa, ma swoją prehistorię jego prototypu można szukać w starożytności, w lasce służącej do podpierania się, bądź też do przedłużania zasięgu działania. Dlatego laskę używano za symbol władzy. (Wj 4,17; Lb 17, 17; Ps 22, 4; 44, 7). Od pastorału biskupa wcześniejsza była laska opata. Pierwszym opatem, który jej używał, był św. Kolumban (+ 615). Odtąd szybko się rozpowszechniała. Poza klasztorami używali jej biskupi, królowie i książęta, jako znaku władzy. Do liturgicznych insygniów biskupa pastorał zalicza się od XI wieku. Gdy chodzi o symbolikę pastorału, to jego zakrzywienie u góry oznacza troskę pasterską biskupa, którym ma odciągać wiemych od zła, jak pasterz owce, i zaprowadzić do dobra. Środkowa część oznacza podporę i symbolizuje służbę ludowi, umacnianie jego wiary. Dolna część ostro zakończona oznacza troskę pasterza w zachęcaniu, napominaniu, a nawet w karceniu. Papież od XI w. używa pastorału prostego, zakończonego krzyżem równoramiennym.
Pastorał	
Patena	pokryty szlachetnym metalem „talerzyk”, służy do składania na niej hostii.
Pieta	to termin używany przede wszystkim w sztuce kościelnej. Określa on wizerunek Matki Bożej trzymającej na kolanach ciało swojego syna zdjęte z krzyża. Najślawniejsza pieta wykonana z białego marmuru przez Michała Anioła znajduje się w Rzymie w Bazylice św. Piotra.
Postawy liturgiczne:	<ul style="list-style-type: none">• stojąca - postawa szacunku wobec Boga Najwyższego• klęcząca - postawa adoracji i pokory wobec Boga• siedząca - postawa słuchania• leżenie krzyżem - znak najgłębszej czci, adoracji i pokuty
Prezbiterium	część kościoła, w której znajduje się ołtarz główny.
Procesja	uroczysty pochód religijny połączony ze śpiewem.
Puryfikaterz	(łac. purifico = oczyszczam) ręczniczek, którym wyciera się kielich po spożyciu przez kapłana Krwi Chrystusa.
Puszka	(zob. cyborium).
Relikwie	(łac. reliquiae = szczątki) kości Świętych Pańskich lub przedmioty, które miały styczność z Chrystusem Panem albo Świętymi.
Relikwiarz	ozdobne naczynie w którym przechowuje się relikwie.
Responsorium	powtarzane wersety psalmu stanowiące odpowiedź człowieka na Słowo Boże.

Rok kościelny lub liturgiczny	<p>jest wspomnieniem i przeżywaniem zbawczych dzieł Boga dokonanych głównie przez Jezusa Chrystusa. Rozpoczyna się od I Niedzieli Adwentu. W ustalonych przez przepisy liturgiczne, obchodzimy tajemnice Pańskie, począwszy od Wcielenia i Narodzenia, aż do Wniebowstąpienia i Zesłania Ducha Świętego. W pozostałe dni rozważamy życie chrześcijańskie, które znajduje swój kres w dniu powtórnego przyjścia Pana. Dlatego też Rok Kościelny nazywany bywa również Rokiem Pańskim lub Rokiem Zbawienia.</p>
Roraty	<p>śpiew na wyjście Mszy św. wotywny o Matce Bożej w Adwencie rozpoczyna się od słów: „Rorate caeli desuper” „Spuście rosę niebios z góry”. Stąd Mszę św. o Matce Bożej w Adwencie nazwano Roratami. Początki rorat w Polsce sięgają XIII w. Kościół na początku tej Mszy św. pogrążony jest w ciemnościach. Pała się jedynie świece i lampiony. Dopiero po akcie pokutnym, na śpiew „Chwała na wysokości Bogu...” zapala się wszystkie światła w kościele. Dekoracja Rorat przypomina zbliżanie się do uroczystości Bożego Narodzenia.</p>
Roratka	<p>w czasie Rorat pali się obok ołtarza dodatkowa świeca z białą lub niebieską wstążką. Zwyczaj umieszczania tej dodatkowej świecy sięga czasów Bolesława Wstydliwego. Za jego panowania na początku Adwentu ludzie stawali przed ołtarzem katedry i powtarzali słowa: "Jestem gotów na sąd Boży".</p>
Sanctissimum	<p>łacińska nazwa Najświętszego Sakramentu.</p>
Sedilia	<p>siedzenia dla celebransa i tych, którzy mu usługują. Znajdują się w pobliżu Ołtarza.</p>
Służba liturgiczna	<p>zespół ludzi, chłopców i dziewcząt, którzy w czasie sprawowania liturgicznych obrzędów spełniają posługę w sposób określony przepisami Kościoła.</p>
Strój ministranta	<p>kołnierzyk (pelerynka), komeżka i sutanka.</p>
Stuła	<p>wąski, długi pas materiału zakładany przez kapłana na szyję podczas sprawowania Mszy św. , spowiedzi i innych sakramentów oraz posług liturgiczno-duszpasterskich. Jest znakiem świętej władzy kapłańskiej. Również diakon może nosić stułę w czasie tych czynności, lecz zakłada ją przez lewe ramię. Kolor stuły dobieramy do koloru szat liturgicznych.</p>
Szaty liturgiczne:	<p>ubierane przez biskupa, kapłana oraz ich asystę do sprawowania liturgii. Pierwsze wieki chrześcijaństwa nie znały ich. Sprawujący liturgię ubierali zwykłe, chociaż bardziej uroczyste ubrania. Dopiero pod koniec VII w. celebrans zaczął przywdziewać szaty liturgiczne. Od czasów papieża Innocentego (+ 1216 r.) przyjął się zwyczaj używania szat liturgicznych w różnych kolorach, w zależności od uroczystości czy święta i okresu liturgicznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biały - symbolizuje światło, czystość, niewinność, radość, świąteczny nastrój. Używany podczas obchodów liturgicznych w czasie radosnym • Czerwony - to znak krwi, walki, męczeństwa a także kolor ognia. Używany w czasie obchodów liturgicznych męczenników, w czasie Zesłania Ducha Świętego a także w święta Pańskie związane z męką Chrystusa

- **Zielony** - symbol nadziei, odrodzenia, młodości. Używany w niedziele i dni powszednie w czasie zwykłym
- **Fioletowy** - znak żałoby i pokuty, stosowany pierwotnie w miejsce koloru czarnego. Używany w czasie Adwentu i Wielkiego Postu

(łac. tabernaculum = namiot, przybytek, świątynia) to miejsce przechowywania Najświętszego Sakramentu w kościele.

Umieszczane jest zazwyczaj na osobnej podstawie w pobliżu głównego ołtarza lub w osobnej kaplicy. Tabernakulum bywa

Tabernakulum	często złożone wewnątrz a na, zewnątrz posiada bogatą ornamentację: na jego drzwiczkach umieszcza się znak IHS, rybę lub kosz z chlebem, albo pelikana karmiącego swoje młode własną krwią (symbol Pana Jezusa cudownie karmiącego wiemych swoim ciałem i krwią).
Trybularz	zwany popularnie kadzielnicą, używany od IV wieku w liturgii, składa się z czaszy i ruchomej kopułki podnoszonej na łańcuszku.
Welon	okrycie wierzchnie celebransa w czasie uroczystego błogosławieństwa Najświętszym Sakramentem.
Złożenie rąk	przy modlitwie oznacza wniesienie duszy do Boga i oddanie Mu się z wiarą.